

Ljubljana, 14. april 2015

Izjava Rektorske konference RS, Koordinacije raziskovalnih inštitutov Slovenije, Sveta za visoko šolstvo RS in Sveta za znanost in tehnologijo RS ter poziv Vladi RS in Državnemu zboru RS

Zmanjševanje sredstev vodi v propad slovenske znanosti

Stanje na področju raziskav v Republiki Sloveniji je kritično. Država bo v letu 2015 namenila za raziskave le še 0,37 odstotka BDP, kar je le polovica vsote, ki je predvidena v Resoluciji o raziskovalni in inovacijski strategiji. Za primerjavo: Finska daje za raziskave iz javnih sredstev okoli odstotek BDP. Sredstva, ki jih Javna agencija za raziskovalno dejavnost (ARRS) namenja za raziskave, so se znižala s 184 milijonov evrov v letu 2009 na 136 milijonov v letu 2014, to je za 26 odstotkov. Posebej usodno je stanje pri programu mladih raziskovalcev (MR), kjer so se sredstva zmanjšala za 34 odstotkov, in pri programu podoktorskih projektov, kjer je zmanjšanje že tako skromne vsote 1.900.000 evrov v letu 2009 padlo za 33 odstotkov. Ta dva programa sta ključna za ohranjanje razvojnega in inovacijskega potenciala Slovenije. Nadaljevanje takega stanja bo povzročilo množično in trajno odhajanje najsposobnejših mladih v tujino in s tem konec slovenske znanosti.

Sredstva za raziskovalno dejavnost univerz so od leta 2009 upadla za 31 odstotkov. Pri tem je treba poudariti, da so tudi sredstva za redno pedagoško delo univerz padla za dobrih 12 odstotkov. Do zelo velikega zmanjšanja (40 %) je prišlo pri aplikativnih projektih, ciljnih raziskovalnih programov (CRP), ki jih poleg ARRS sofinancirajo tudi druga ministrstva, pa skoraj ni več. Posebej zaskrbljujoč je upad sredstev za mlade raziskovalce, ki so se zmanjšala za 40 odstotkov in tvorijo skoraj eno četrtino vseh sredstev ARRS, namenjenih univerzam. MR so namreč trenutno ostali edini javni vir podpiranja doktorskega študija, zaradi česar je samo na Univerzi v Ljubljani vpis na doktorski študij upadel za več kot polovico. Podobno velik je upad sredstev za podoktorske projekte, zaradi česar moramo pričakovati še povečan odliv mladih doktorjev v tujino. Ob nadaljevanju takega stanja bo slovensko gospodarstvo v nekaj letih ostalo brez vrhunsko usposobljenih strokovnjakov.

Podobne so razmere na javnih raziskovalnih zavodih, kjer so skupna javna sredstva upadla za 18 odstotkov, sredstva MR za 22 odstotkov, sredstev za CRP pa praktično ni več. Poleg tega je bil zadnji izvedeni razpis za raziskovalno opremo, ki danes zelo hitro zastara, leta 2009.

Ustanoviteljske obveznosti ne krijejo dejanskih stroškov, investicijskega vzdrževanja ni, spodbud za evropske projekte ni, spodbude za sodelovanje med inštituti in univerzami so usahmile, spodbud za sodelovanje z gospodarstvom tudi ni več. Ni več mladih raziskovalcev iz gospodarstva, pomembnega instrumenta za prenos znanja, ni raziskovalnih vavčerjev, centri odličnosti in kompetenčni centri životarijo, ni verig vrednosti, ni tehnološko-inovacijske agencije, ukinjena je podpora patentiranju in prenosu intelektualne lastnine, močno se je zmanjšala podpora bilateralnim projektom. Ni nujno potrebnih novih zakonov o raziskovalni in inovacijski dejavnosti in o visokem šolstvu, kljub odločbi ustavnega sodišča, da je sedANJI način financiranja univerz neustaven. Strategije pametne specializacije, ključnega dokumenta za črpanje evropskih sredstev, še vedno ni. Sistem javnih plač onemogoča stimulatивно nagrajevanje najboljših raziskovalcev in s tem zmanjšuje možnost črpanja evropskih sredstev.

Skupna javna sredstva za univerze in javne raziskovalne zavode, to je za raziskave in pedagoško dejavnost, so se tako od leta 2009 znižala za okoli 17 odstotkov, kar je bistveno več od 8 odstotnega znižanja BDP. Toliko o izjavah, kako je znanost vlečni konj, ki nas bo potegnil naprej, in se zato sredstva ne smejo manjšati.

Stanje nekoliko popravljajo sredstva evropskih projektov, ki od leta 2009 rastejo, vendar pa ne morejo nadomestiti domačih virov in temu tudi niso namenjena. Predvsem se je treba zavedati, da bo nezadostno domače financiranje povzročilo, da slovenski raziskovalci ne bodo več mogli uspešno konkurirati na mednarodnih razpisih, kar bo pomenilo razpad raziskovalnega sistema Slovenije. Zaradi tega bo vse bolj prizadeto tudi slovensko gospodarstvo, ki bo občutilo pomanjkanje inovativnega znanja in vrhunsko usposobljenih kadrov.

Namesto, da bi se nad nadvse zaskrbljujočim stanjem odgovorne državne institucije resno zamislile in sprejele ustrezne ukrepe, univerze in raziskovalni inštituti doživljamo naraščajoči val anti-intelektualizma in iskanja grešnih kozlov za težke družbene razmere v znanstveni skupnosti. Univerze in inštitute se poziva k odgovornosti, na drugi strani pa vlade zapovrstjo ignorirajo v Državnem zboru RS sprejete strategije in programe, ne uredijo ustreznih zakonodajnih podlag in nimajo ustrezno delujočega vladnega resorja za razvojno najpomembnejše področje v državi.

Glede na navedeno pozivamo Vlado RS, da ponovno vzpostavi samostojno ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, da izbere za to področje kvalificiranega ministra in da ob prvem rebalansu proračuna popravi za razvoj Slovenije nevzdržno stanje in začne uresničevati Resolucijo o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije ter Nacionalni program visokega šolstva. Pozivamo tudi Državni zbor RS, da o teh vprašanih opravi ustrezno razpravo.

Predsednik Rektorske konference RS
Prof. dr. Ivan Svetlik, rektor UL

Predsednik Koordinacije raziskovalnih
inštitutov Slovenije
Prof. dr. Jadran Lenarčič, direktor IJS

Predsednica Sveta za visoko šolstvo RS
Prof. dr. Lučka Lorber

Predsednica Sveta za znanost in
tehnologijo RS
Prof. dr. Tamara Lah Turnšek